

EL CANCELL DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL D'ALBOCÀSSER

El dia 10 de setembre de 1871 el vicari de la parroquia d'Albocàsser, Mossén Eugenio Chillida Pastor, va batejar una xiqueta anomenada **María Gracia Chillida Aguilera**. Com diu literalment la partida (Volum X, f. 418 v, nº 86) *“nació a las doce de la noche del día anterior. Hija de los consortes León Chillida, carpintero, de Cincorres, y Francisca Aguilera, de Onda. Abuelos paternos, León Chillida, de Cincorres, i Benita Planell, de Ares del Maestre. Maternos, Miguel Aguilera y Francisca Sansano, de Onda. Padrinos, Domingo María Bellés y Dª Angeles Coloma, de San Mateo.”*

El cancell vist des de dins de l'església

El 4 de Juliol de 1873 és batejat un altre fill de la mateixa família, anomenat **Joaquín Chillida Aguilera** (Volum X, f. 473 v, nº 71). Les dades de pares i avis, són les mateixes de l'anterior. Canvien els padrins, que són **Francisco Puig, de Catí y Maria Navarro, de ésta**. Este segon bateig el celebra i el firma **“José Joaquín Chillida, cura propio de la parroquia.”**

Totes estes dades, tan revoltes, ens parlen de la relació que va existir entre Cincorres i Albocàsser a través del Rector o *cura*

propio, com escriu ell, d'Albocàsser. Justament es tracta del rector que més anys ha estat ací com a rector. Des de 1859 fins a Setembre de 1901. Sumen 41 anys efectius, i un poc més en que, per malaltia, va tindre, primer, un Cura Regente, i després un Cura ecónomo que anaven suplint-lo. Va morir ací el 12 de Setembre de 1901 als 75 anys."Reblandecimiento cerebral" és la causa de la seua mort segons la partida de defunció (T 12, f. 25, nº 71). La mateixa partida el reconeix com **Cura Párroco Arcipreste**. Va ser enterrat al níxol F, nº 19, 2ª fila del nostre cementeri.

Mossén José Joaquín Chillida Pastor era de Cinctorres. El seu germà Eugenio, també capellà, era, com hem dit, el vicari de la parroquia d'Albocàsser. Una germana fadrina, Dolores, va viure amb ells i va morir ací el 20 de Gener de 1891, (T XI, f 48 vto, nº 4). Està enterrada també en el níxol F, nº 18, fila 2ª. Mossén Eugenio va morir en 1885, el 14 de Març, i està enterrat en F, nº 16, 2ª fila. Hi ha també el níxol F, nº 17, 2ª fila en què està enterrada Teresa Pastor Balaguer, que bé podia ser la mare, que era de Vallibona. Lògicament, hauria mort abans que ell, però no hem trobat les dades.

Mossén José Joaquín, no sabem tampoc en quin moment, va facilitar que vinguera al poble i s'hi establira com a fuster el seu nebot León, el pare dels dos xiquets que abans hem anomenat.

La relació entre Albocàsser i Cinctorres no acaba ací: En 1873 naix a Cinctorres Maria, una xiqueta filla de José Polo i de Teresa García. Li diuen, per tant, Maria Polo García. Son pare era militar carlí o al menys va ser un més dels qui van engrosar les files carlines. El cas és que després de la última guerra carlina, acabada en 1876, no va poder tornar d Cinctorres.

Mossén José Joaquín, en veure aquella família, de vàrios fills i amb dificultats tan grosses, va decidir ajudar afillant-se la xiqueta María. L'any 1876, quan la xiqueta tenia tres anys, se la va portar ací al poble. La van criar com a pròpia i ací es va quedar per a sempre. Ací va ser coneguda com a "**Maria del retor**", precisament perquè ell se la va afillar.

No hem de confondre, a esta Maria, amb la Maria que va servir, més avanti, a Mossén Leandro Colom, i que també li deien alguns Maria del retor.

Maria Polo García es va casar amb Bernardo Boix Boix. Van tindre estos fills: Teresa, José i Trinidad, que van morir de malaltia en dos dies consecutius quan encara eren menuts; Maria, Carmen, Trinidad, que va ser monja de la Consolació i tant va ajudar, especialment al quiròfan, i Bernardo.

Donats els entrebancs que dificultaven els desplaçaments, la xiqueta no va tornar a Cinctorres. La seua família va ser la d'ací. Una vegada va vindre un germà de Maria i va estar ací al poble uns dies per a visitar les coves de la Valltorta. Tots el cridaven "Polet", pel cognom.

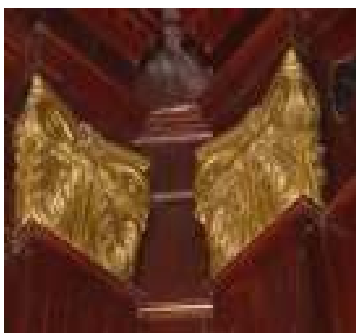
Porta central de doble full que dóna accés a la nau principal de l'església.

León ens interessa especialment perquè, com diu el llibre de bateigs, era fuster, i dels bons, si jutgem les obres que ens ha deixat i que coneixem. Ell n'és l'autor de l'artístic cancell de la nostra església, el que tenim ara mateix. Com va publicar Mossén José Miralles Sales¹ i ens hem fet eco moltes vegades nosaltres mateixos, a León Chillida Planell se li va encarregar de fer el cancell. El va treballar en 1871, el mateix any que li van batejar la xiqueta que acabava de tindre. Se li va pagar amb els diners que el P. Mariano Febrer havia deixat en el testament per a millores de la

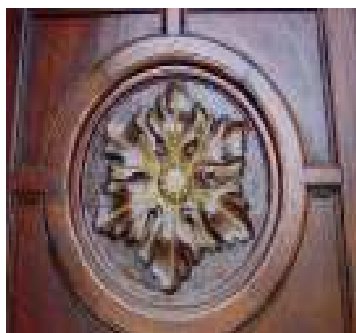
¹ "La Muy Leal y Noble Villa de Albocàcer", pàg. 186

parròquia. Feia llavors un any de la mort del P. Mariano, que va ser en 1870.

Es va casar, León Chillida Planell, el fuster, amb Francisca Aguilera Sansano, d'Onda. Pensem, però no n'estem segurs, que ella podia ser germana de Mossén Salvador Aguilera, també d'Onda, que va ser vicari d'ací pels anys 1906 i següents. Ens trobem, per tant, que el nebot del rector de la parroquia es casa amb la germana d'un capellà jove, que, més avant, serà vicari de la mateixa parròquia.

Pilastres acanalades de capitell compost

Detall de la porta principal

Com a bon cinctorrà, León va voler per a la xiqueta el nom de María Gracia, que a Cinctorres és tan freqüent com ací Pau o Paula. Allí tenen com a patrona la Mare de Déu de Gràcia, venerada en una notable ermita. Però també tenim en compte que li apadrinen la xiqueta Domingo María Bellés i Angeles Coloma, a la que se li dona el tractament de D^a. Tot açò significa que tenien un prestigi entre la gent d'Albocàsser, ja que busquen al matrimoni que dona origen als germans Bellés-Coloma, popularment coneguts com "els Bellesos" que vivien a la plaça de l'església i van ser l'un metge, l'altre boticari, l'altre advocat, etc.

Al segon fill li posa Joaquín, com el tio capellà.

EL CANCELL

El nostre cancell, fet per León Chillida, està estructurat en la forma habitual, amb tres costats, amb angles aixamfranats i portes a cada un dels costats, essent la del centre doble, per tal d'obrir-se a

nau central i permetre en les grans solemnitats l'accés de les imatges i processons.

Encimbellat per gerrons, mostra pilastres acanalades de capitell compost que tenen en els nets de les seues bases motius de talls vegetals. La major ornamentació però és mostra en l'anvers de la porta central, on, dins de cercles, hi figuren quatre figures geomètriques a partir de motius vegetals i dues mostren insígnies episcopals, com el bàcul, la mitra, la creu patriarcal i insígnies papals, com la tiara i les claus. A ran del mur de la façana, hi ha uns escuts, un dels quals pareix eclesiàstic, si bé desconeixem de qui puguen ser. En el centre del sostre, on hi ha la llum, veiem un altre cercle format per raigs i tancat per núvols.

Les portes laterals mostren un disseny circular molt notable.

Tot i que hi ha certa duresa en el traçat de la gúbia i tosquetat en la talla, este cancell, dels pocs que a hores d'ara encara tenim als pobles de les nostres contrades, és molt bona mostra d'un tipus de quefer d'uns artesans, que cap a darreries del segle XIX anavent veient com l'antic treball de la fusta anava entrant ja en la recta de la fabricació en sèrie.

Taula de Dolores Pitarch Sanjuán

Detall de la taula de Manuel Boix Ferrando

Encara que l'obra més important del fuster León Chillida va ser el cancell de l'església d'Albocàsser, existeixen tres taules ben treballades, fetes per ell, i conegudes com a fetes per ell. Les taules tenen les seues ventalles ben tallades, quasi esculpides.

Ell les va fer, una per a la família de Tono Pitarch i Mauleta Melià, l'altra per a la família de Vicent Melià i Antònia Escrig i l'altra per a Bernardo Boix Boix i Maria Polo García. Avui les tenen, una, Manuel Boix Ferrando, l'altra Dolores Pitarch Sanjuán i l'altra Pura Boix Melià. Els agraïm la seua col.laboració.

Agraïm la informació oral a les persones que m'ha contat aquestes històries que ens han permès buscar als llibres antics de Batejos algunes de les dades que avui vos fem conèixer i a Ferran Olucha que ens ha ajudat en la descripció artística del cancell.

Text: Antoni Melià Fortuna
Fotos: Joaquín Roca Albalat